

לכבוד

ח"כ יואב קיש, חברי הוועדה
ועדת הפנים ואיכות הסביבה, הכנסת
בפקס: 02-6496172 ובאימייל

שלום רב,

הנדון: הצעת חוק הכניסה לישראל (תיקון מס' 33) (הארכת רישיון לעובד זר בענף הסיעוד) התשע"ח - 2018

אנו פונים אליך ביחס להצעת החוק שבנדון, שעניינה מתן אשרות הומניטריות, בנסיבות מסוימות, שיאפשרו העסקה של עובד סיעוד זר לתקופה – בפועל – בלתי מוגבלת.

ביחס לכך, נשוב ונחזור על עמדתנו, שכבר הובאה בהתדיינויות שונות, ובראשן בג"ץ 1105/06 קו לעובד נ' שר הרנוחה (22.6.2014; להלן: "בג"ץ הבריאות"), ולפיה השארת עובדות סיעוד זרות בישראל במתכונת העסקה שמחייבת מגורים בבית המעסיק, שדורשת העסקה סביב השעון, שמונעת מהן רכישת כל זכות סוציאלית בישראל ובכללה הזכות הבסיסית לבריאות, שמדירה אותן מהזכות הבסיסית ביותר לזוגיות ולמשפחה – היא מדיניות פסולה, בלתי חוקית, שכל מטרתה אינה אלא הפקרת אותם חולים וקשישים הזקוקים לסיוע מהמדינה, על חשבון חייהן וחירותן של העובדות הזרות.

מזה שנים המציאות בישראל היא זו של עובדות סיעוד אשר מועסקות - מכוח תיקונים שונים לחוק הכניסה לישראל - במשך שנים ממושכות, בהארכות אשרות. תיקון מס' 13 לחוק הכניסה לישראל משנת 2004 פרץ סופית את מכסת שנות השהייה של מהגרות מהגרי עבודה בתחום הסיעוד בישראל, וקבע, כי מטעמים של טובת המטופל, אפשר להאריך את רישיונות השהייה של עובדות ועובדי הסיעוד ללא הגבלה, כל עוד הם מועסקים אצל אותו המעסיק. משמעות הדבר בפועל, היא כי נפתחה האפשרות שמהגרות ומהגרי עבודה בתחום הסיעוד יהיו בישראל, חוקית, שנים ארוכות, ואף עשורים.

באופן פרדוכסלי, העובדות האלה, ככל שהעסקתן נמשכת שנים ועשורים – מודרות מזכויותיהן הבסיסיות ביותר בתמורה לאותה "הטבה", היא הזכות להישאר בישראל. הן כבולות למעסיקיהם באופן מוחלט והרמטי ואינן חופשיות להתפטר מהעבודה, וכך לא אחת - הן מסכינות עם סיטואציות קשות ביותר. הסיטואציה של השארת זרים בישראל במשך שנים ועשורים ללא כל סיכוי לרכוש כאן מעמד, וללא כל סיכוי לקבל זכויות בסיסיות ומינימליות בדמות רשת ביטחון בריאותית וסוציאלית, מקרבת את מדיניות ההגירה של ישראל לזו של הארצות הלא דמוקרטיות, ורחוקה שנות אור מהמדינות אליהן רוצה ישראל להידמות, בעולם המערבי.

כל זאת נעשה בלא שישראל טורחת, ולו באופן המינימאלי ביותר, לפקח על גובה דמי התיווך שמשלמות עובדות אלה: ישראל, אשר חתמה על הסכמים בילטראליים בענפי החקלאות והסיעוד, מצליחה מזה שנים לעצום עיניים מדמי התיווך האסטרונומיים שמשלמות מהגרות עבודה בענף הסיעוד בתמורה לזכות לעבוד בישראל. היא אינה חותמת הסכמים בילטראליים עם מדינות המוצא, ואינה אוכפת או חוקרת את העבירות על החוק והתקנות המאפשרות את גביית הסכומים הבלתי חוקיים האלה, תוך עצימת עיניים מכוונת מתעשייה שחורה שמגלגלת לכיסה מיליארדי שקלים בכסף שחור. הסיבה לכך שהעובדות שואפות להישאר בישראל באשרות הומניטריות, קשורה גם לכך שלחלקן הגדול לוקח שנים, לעתים קרובות מחצית מזמן האשרה ה"רגיל" – להחזיר את ההלוואות שנטלו בתמורה לאשרה זו, ולהתחיל להרוויח.

נציין עוד, ביחס לתופעת האשרות ההומניטריות, כי היא טומנת בחובה פגיעות נוספות בעובדים, אשר מתחבאות בהצעת החוק הזו; כך למשל – תקופת התארגנות של 30 יום בלבד, ולא 60 יום לפי הנוהל הרגיל – תקופה שבה לעובדת אין כל סיכוי למצות את זכויותיה מהמעסיק ו/או מחברת הסיעוד. כמו כן, מערך הפיקדון (מערך מכוח תקנות עובדים זרים (פיקדון לעובדים זרים) התשע"ו – 2016 המסדירות את חובתן של חברות סיעוד המעסיקות עובדים זרים בעלי אשרה ורשיון מסוג ב/1 בסיעוד לשלם פיקדון בעד כל עובד זר המועסק על ידן החל מיום 1.11.2016). אינו מותאם כלל ועיקר לכל התופעה הזו של אשרות המוניטריות, ועובדות סיעוד רבות מאבדות את הסכפים שהופקדו בגינן – כספי הזכויות הסוציאליות – רק על רקע הכשלים, אי הבהירות, והתופעה של האשרות ההומניטריות והמשך העסקתן בתקופה בה מעמדן כלל לא בהיר. יוצא, שעובדת הממתינה לאשרה הומניטרית ממשיכה להיות מועסקת, המוסד לביטוח לאומי מוסיף להעביר עבורה את הכספים לחברות הסיעוד אשר בתורן מפקידות חלק ממנו לקרן הפיקדון, אולם למעשה – עובדת זו מוגדרת ב"שהייה בלתי חוקית" במידה ובקשתה לאשרה תידחה – והכספים האלה למעשה מנוכים ממנה – בו בזמן שהם ממשיכים להיות מופקדים ומועברים. הצעת חוק זו לא צפויה לפתור בעיה זו, אלא רק לסרב ולסבך עוד יותר את המידע לעובדות, ואת עמימותה של התופעה הזו אשר במסגרתה נגררת לאורך שנים ארוכות מתכונת עבודה בעייתית וכובלת, אשר לעולם לא תהיה בצדה הכרה בזכויות הנובעות משהייה ממושכת כל כך בישראל.

בכבוד רב,

מיכל תג'ר, עו"ד

העתק:

עוה"ד שושנה שטראוס, רשות האוכלוסין וההגירה